

TÜKENDİLER: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜKETİCİ HAKLARI KONUSUNDA TOPLUMA HİZMET UYGULAMASI DENEYİMLERİ¹

Arş. Gör. Kudret AYKIRI²

ÖZET

Topluma hizmet uygulamaları dersi öğretmen adaylarını toplumdan soyutlanmış olarak yetişmemesi için önemlidir. Türkiye'nin řu anki en temel toplumsal konularından biri tüketici hakları olduğu göz önüne alınırsa, topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında tüketici haklarına yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi elzem görölmektedir. İlgili literatürde tüketici haklarına yönelik topluma hizmet uygulamalarına ilişkin herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, “Tüketici Hakları” adlı topluma hizmet uygulamaları dersi projesine ilişkin görüşlerini incelemektir. Amacı doğrultusunda araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemiyle desenlenmiştir. Araştırma, 2017-2018 öğretim yılında bir devlet üniversitesine bağlı eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalı III. Sınıfta öğrenim gören üç öğretmen adayı üzerinde yürütölmüştür. Öğretmen adaylarının seçimi amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklemeye göre belirlenmiştir. Veriler, etkinlikler boyunca yazılmış günlüklerden ve çekilmiş fotoğraflardan elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmacı çalışmada katılımcı rolünde değildir. Araştırmada inandırıcılık, aktarılabirlik ve tutarlılık sağlanmıştır. Etik konulara dikkat edilmiştir. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tüketici hakları konusunda bilgi eksiklikleri yaşadıkları, bu konuya yönelik etkinlik bulma ve uygulamada zorluklar yaşadıkları, tüketici hakları konusunda topluma hizmet etkinliklerinin yapılandırılması gerektiği görölmüştür. Bu sonuçlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Proje, Topluma Hizmet Uygulamaları, Tüketici Hakları, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları

¹ Bu Makale 27-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Manavgat-Antalya'da düzenlenen ASEAD 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kaykiri@pau.edu.tr

THEY CONSUME: COMMUNITY SERVICE PRACTICES EXPERIENCE OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES FOR THE CONSUMER RIGHTS

ABSTRACT

Community service practices course is of critical importance in order for preservice teachers not to be grown isolated from the society. One of the most basic social problems in Turkey today is the issue of consumer rights, conducting activities aimed at consumer rights within the frame of community service practices course is regarded as crucial. In the literature, no scientific study has been encountered concerning community service practices towards consumer rights. The aim of the study is to investigate the opinions of preservice teachers in social studies department related to their community service practices lesson project aimed at consumer rights. The sample of the study consisted of preservice teachers studying their third year at Social Studies Education Department in the Faculty of Education of a state university in Republic of Turkey during the academic year 2017-2018. The opinions of totally 3 preservice teachers were received on these activities. The data of the study was gathered through document analysis (student diaries and photographs). The data obtained from interview was analysed with descriptive analysis method. The researcher in this study don't have the role of participant. Verifiability, transferability and consistency were achieved in the study. Ethical considerations have been noted. At the end of the study, it was found out that social studies teacher candidates are experiencing lack of knowledge about consumer rights, they have difficulties in finding and implementing activities for them, should be configured community service activities on consumer rights. Proposals for these results have been drawn up.

Keywords: Social Project, Community Service Practices, Consumer Rights, Social Studies Teacher Candidates.

GİRİŞ

Küresel sorunlara karşı duyarlılık günümüzde istenilen düzeyin çok altındadır. Küresel sorunlara farkındalığı artırmak için belki de en etkili yöntem bilinçli insan yetiştirmektir ve bunun için de üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve siyaset kurumu gerçeği yansıtan ve uygulanabilir projeleri hayata geçirmelidir (Aydın, 2016, önsöz). Üniversite düzeyinde bu projeler bilimsel çalışmalar, gönüllülük veya ders kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ders kapsamında ele alındığında, eğitim fakültelerinde tüm branşlarda zorunlu olan topluma hizmet uygulamaları dersi karşımıza çıkmaktadır. Sönmez (2009)'a göre eğitim, toplumun tamamını etkiler ve bu sistemin en önemli ögesi de öğretmenlerdir. Bu bağlamda topluma hizmet uygulamaları dersi de öğretmen adaylarını toplumdaki soyutlanmış olarak yetişmemesi için önemlidir. Bu bilgiler ışığında en temel toplumsal konularından birinin tüketici hakları olduğu göz önüne alınırsa, topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında tüketici haklarına yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi elzem görülmektedir.

Araştırmanın sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik olmasının nedeni tüketici hakları ve sosyal bilgiler ilişkisinde saklıdır. Sosyal bilgilerin en temel amacı etkin ve sorumlu vatandaş yetiştirmektir. Etkin bir vatandaşın özelliklerinden biri de tüketici haklarına sahip çıkmasıdır. Ayrıca tüketici hakları konusu beşinci sınıfta (Şahin, 2018) doğrudan yer almaktadır. Konu ile ilgili öğrenmeleri THU dersi sayesinde kazanmaları beklenmektedir.

Peki ileride birer öğretmen olacak olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarımız tüketici hakları konusunda gerçekleştirdikleri THU dersi projesinde hangi etkinliklerde bulunmuşlar, hangi problemler ile karşılaşmışlar, bu projenin onlara hangi katkıları olmuş ve en daha önemlisi THU dersi öğretmen adaylarının tüketici hakları konusunda deneyimler kazanmalarında etkisi nasıl olmuştur?

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, “Tüketici Hakları” adlı topluma hizmet uygulamaları dersi projesine ilişkin görüşlerini incelemektir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırmanın sonucunun, topluma hizmet uygulamaları dersinde tüketici haklarına yönelik proje uygulayacak öğretmen adaylarına yapılan faaliyetler, karşılaşılan problemler, bu problemlere yönelik çözümler konusunda ışık tutması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatürde tüketici haklarına yönelik topluma hizmet uygulamalarına ilişkin herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, “Tüketici Hakları” adlı topluma hizmet uygulamaları dersi projesine ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanılmasının nedeni nitel araştırmanın niçin kullanılması gerektiği ve temel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Creswell’e (2016) göre bir problem veya konunun keşfedilmesi gerektiği an, katılımcıların bir problemi hangi bağlamda ele aldığını anlamak istediğimiz an ve belirli çalışma grubu üzerinde çalışılması gerektiği anlar nitel araştırmanın kullanılma zamanlarından bir kaçıdır. Bu araştırmada topluma hizmet uygulamaları projesi öğretmen adayı gözünde keşfetmeye çalışılmış, etkinlikler esnasında karşılaşılan sorunlara nasıl çözümler bulunduğu ve neden bu çözümlerin bulunduğu irdelenmiş ve projeye gönüllü katılan belirli bir araştırma grubu üzerinde çalışmak gerekmiştir. Ayrıca nitel araştırmanın temel özelliklerinden (Merriam, 2013) bazıları ele alındığında öğretmen adaylarının projede hizmette bulunma deneyimlerini nasıl yorumladıklarına bakılarak anlam ve anlama üzerine odaklanılacak, katkılar, problemler, çözümler ve öneriler açısından zengin betimlemeler yapılabilecek, hipotez test etme amacı taşınmadığı için tümevarımsal süreç böylece gerçekleştirilebilecektir. Bu bağlamda çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemiyle desenlenmiştir. Merriam’a (2013) göre vaka (durum) çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir. Araştırılacak şey tek bir kişi, bir program, bir grup, bir kurum vb. sınırlı bir sistem olmalıdır. Bu çalışmada tüketici hakları ile ilgili topluma hizmet uygulamaları dersine, bu ders kapsamında gönüllü hizmet veren üç kişilik bir öğretmen adayı grubuna ve onların bu dersle ilgili tecrübelerine odaklanılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma, 2016-2017 öğretim yılı bir devlet üniversitesine bağlı eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalı III. sınıf öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür. 10 hafta boyunca öğretmen adayları tarafından etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplam 3 öğretmen adayının uygulamalar ile ilgili görüşleri alınmıştır. Öğretmen adaylarının seçimi amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme göre belirlenmiştir. Ölçüt olarak «tüketici hakları konusunda sosyal projelere bağlı deneyim sahibi olmama ve projeye gönüllü katılım» kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada doküman incelemesi (fotoğraflar, günlükler) kullanılmıştır. Öğretmen adayları 10 hafta boyunca etkinlik yaptıkları gün günlükler yazmışlardır. Ayrıca fotoğraflar çekmişlerdir. Araştırma kapsamında bu günlükler ve fotoğraflar analiz edilmiştir.

3.4. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı çalışmada katılımcı rolünde değildir. İlgili doküman ve raporları incelemiştir. Araştırmacı yaklaşık beş yıldır sosyal proje ve topluma hizmet uygulamaları derslerini yakından takip etmekte, topluma hizmet uygulamaları kapsamında teşekkür belgeleri bulunmakta ve sosyal projeler üzerine çalışmalar yapmaktadır.

3.5. Veri Analizi

Görüşmeden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yöntemde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da görüşme esnasındaki soruların ortaya koyduğu temalara göre veriler düzenlenmiştir. Verilerin analiz aşaması şu aşamalarda gerçekleşmiştir.

- Betimsel analiz için çerçeve görüşme sorularına göre oluşturulmuştur. Bu çerçevede ele alınan temalar: etkin(lik) olamama, kısmi bilişsel alış, neredeyse yok duyuşsal alış, aza az, sonsuz destek).
- Tematik çerçeve belirlendikten sonra verilerin işlenmesi aşamasına geçilmiştir. 10 sayfa bir veri elde edilmiştir. Bu veriler katılımcılara tekrar gösterilerek isimlerinin geçmeyeceği, bilimsel çalışma için kullanılacağı tekrar anlatılmıştır. Önce kodlamalar yapılmış, sonra temalara son şekli verilmiştir. Görüş birliği, görüş ayrılığı formülü ile ana temalar belirlenmiştir.
- Bulguların tanımlanması aşamasına geçilmiştir. Her temanın altında doğrudan alıntılara yer verilmiştir.
- Son olarak tanımlanan bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açığa çıkarmak için bulgular yorumlanmıştır.

3.6. İnanırcılık, Aktarılabirlik ve Tutarlılık

Araştırmada inanırcılık kapsamında uzman incelemesine başvurulmuş ve katılımcı teyidi alınmıştır. Teyit, grup olarak teyit toplantısı yapılarak alınmıştır.

Araştırmada aktarılabirlik kapsamında ayrıntılı betimleme yapılmış ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler ayrıntılı olarak betimlendikten sonra doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Amaçlı örnekleme için de ölçüt örnekleme kullanılmıştır.

Araştırmada tutarlılığı sağlamak için elde edilen verilerin kodlaması sırasında kavramsallaştırmadaki tutarlılığa dikkat edilmiştir.

Araştırmada teyit edilebilirlik için kodlamalar ve araştırmanın sonucu alan uzmanını incelemesinden geçmiştir.

3.7. Etik Konular

Araştırmada yer alan katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Görüşme yapmak için onayları alınmıştır. Çalışma bittikten sonra sonuçlar onlara tekrar teyit ettirilmiştir. Alıntılarda temsili kodlar verilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Etkin(lik) Olamama

Bu tema, 10 hafta boyunca yapılan etkinliklerin ele alındığı temadır. Bu kapsamda,

Birinci hafta öğretmen adayları kurumla tanışmışlar ve proje ile ilgili rehberlik almışlardır. (Günlük 1: “*bu hafta birlikte çalışmayı düşündüğümüz 'KURUM' olan, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı' na bağlı, görev yapan Denizli Ticaret İl Müdürlüğü' nü (Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Müdürlüğü) ziyaret edip genel çalışma alanları, tüketici hakları hakkında, bununla birlikte ortaklaşa ne gibi çalışmalar yapabileceğimiz ile ilgili bilgi almak istedik.*”). Kurumla tanışma ve rehberlik alma etkinliğinin plan ve hazırlık aşamasında olması gerekmektedir.

İkinci hafta öğretmen adayları, paydaş kurumdan afiş/broşür/vb. materyal temin etmişler ve ihtiyaç analizi anketi oluşturmuşlardır (Günlük 2: “*bu hafta el broşür örneklerimizi temin ettik ve anket sorularımızı hazırladık*”). Bu etkinliklerin de plan ve hazırlık aşamasında olması gerekmektedir.

Üçüncü hafta öğretmen adayları, ikinci hafta oluşturdukları ihtiyaç analizi anketini uygulamışlardır. (Günlük 3: “*Birlikte çalıştığımız kurum ile ortaklaşa hazırladığımız öğrenci arkadaşlarımıza yönelik tüketici hakları anketimizi 200 arkadaşımıza başarılı bir şekilde uygulayıp analizlerini yaptık.*”). Bu etkinlik de plan ve hazırlık aşaması etkinliğidir.

Dördüncü hafta öğretmen adayları, kurumdan aldıkları afişleri eğitim fakültesi panolarına asmışlardır. (Günlük 4: “*Bizler de bize ayrılmış olan panoya kısa ama mağduriyetleri gidermeye yönelik bilgiler asmayı uygun gördük*”). Hizmette bulunmaya başladıkları, ancak hazır materyaller kullandıkları görülmektedir.

Beşinci hafta öğretmen adayları dördüncü hafta etkinliğinin aynısını gerçekleştirmişler sadece farklı fakülteleri hedef grup olarak seçmişlerdir. (Günlük 5: “*afişleri bu hafta rektörlükten zorda olsa aldığımız izinler ile Fen edebiyat, ilahiyat ve eğitim fakültelerinde bulunan panolara astık.*”). Yine hazır materyaller kullanmışlardır.

Altıncı hafta öğretmen adayları danışman yönlendirmesi ile tüketici hakkı mağduriyeti yaşayan bir bireye rehberlik etmişlerdir (Günlük 6: “*arkadaşımız bu hafta buraya geliş sebebi ise YENİ telefonunu teslim almak içindi. Arkadaşımız garantisinin bitmesine 1 hafta kala telefonunu arızadan dolayı firmaya göndermişti. Ancak firma telefonu geriye aynı şekilde göndermiş ve garantinin bittiğini ve işlem yapamayacaklarını bildirmişlerdi. Ancak bizler bu davranış karşısında daha sert bir dilekçe ile artık cep telefonunun tamirini değil yenisini istediğimizi aksi takdirde Tüketici Mahkemelerine başvuracağımızı dilekçemizde bildirdik.*”).

Netice itibariyle arkadaşımız bu hafta yeni telefonuna kavuştu”). İkinci bir etkinlik olarak da kiraathane ziyareti ve bilgilendirme yaptıkları görülmektedir (Günlük 6: *“Bu haftaki etkinliğimizde x kiraathanesini ziyaret ettik. Kiraathane sahibi x abimizin yardımları ile kiraathanedeki herkesle iletişim kurmaya çalıştık x abimizin oyunları 5 dk bizim için durdurması ile gerekli paylaşımları yaptık. Bizlere danışmak istediği konular olan masalara giderek gerekli yönlendirmeleri yaptık.*) Rehberlik etme, hizmet açısından anlamlıdır. Ancak kiraathane bilinçlendirmesi yine hazır materyal üzerinden yapılmış ve farklı teknikler uygulanmamıştır.

Yedinci hafta öğretmen adayları kiraathane ziyareti benzeri etkinliği bu sefer parklarda halkı bilinçlendirerek yapmaya çalışmışlardır. (Günlük 7: *“Bu hafta ki etkinliğimizi x halkının uğrak dinlenme alanı olan x parkında gerçekleştirdik. Hafta içi hazırladığımız broşürleri halkımız ile paylaşp onları sohbet havasında tüketici hakları konusunda bilgilendirmeye çalıştık*”). Yine hazır materyal üzerinden yapılmış ve farklı teknikler uygulanmamıştır.

Sekizinci hafta öğretmen adayları gelecekteki öncelikli hedef grupları olacak olan ortaokul öğrencilerine yönelmişler ve bilgilendirme yapmışlardır (Günlük 8: 6, 7 ve 8. sınıflara *Tüketici Hakları konusunda bilgi vermek istediğimizi söyledik. Şakir Bey memnun olacağını söyleyerek bizlere gereken ortamı sağladı bizlerde öğrenciler ile bir nevi gelecekte mesleğimize bir hazırlık havasında bilgilendirme toplantımızı gerçekleştirdik*”). Birer öğretmen olacak öğretmen adaylarının ortaokulda da hazır materyal üzerinden bilgilendirme yaptıkları ve düz anlatım yöntemi kullandıkları görülmektedir.

Dokuzuncu hafta da öğretmen adayları iki etkinlik gerçekleştirmişlerdir: (a) Tüketici hakkı mağduriyeti yaşayan bir bireye rehberlik (Günlük 9: *“geçtiğimiz haftalarda gıda takviyesi ile ilgili sorunu olan tüketicimizin problemi geçen hafta içinde çözülmüştü”*), (b) sporcu gıdaları konusunda uzman görüşmesi ile veri toplama (Günlük 9: *“birinci ağızdan bu ürünler kullanılırken nelere dikkat edilmeli, nerelerden tedarik edilmeli gibi soruları araştırdık*”).önceden de bahsedildiği üzere tüketici hakları konusunda rehberlik etme anlamlı bir hizmettir. Ancak sporcu gıdaları konusunda bilgi almak plan ve hazırlık aşaması için gereklidir.

Onuncu hafta öğretmen adaylarının etkinlik gerçekleştiremedikleri görülmektedir.

Sonuç olarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkinliklerinin genellikle hazır afiş asma ve broşür dağıtma düzeyinde kaldığı görülmektedir. Broşür ve afişler ilgili kurumdan direkt alınmakta, birkaçının danışman yönlendirmesi ile proje üyeleri tarafından yapıldığı görülmektedir. Yani öğretmen adayları anlamlı düzeyde etkin olamamışlar, farklı etkinlikler bulamamışlardır.

4.2. Kısmi Bilişsel Alış

Bu tema öğretmen adaylarının etkinlikler kapsamındaki bilişsel öğrenmelerini içeren temadır. Bu kapsamda öğretmen adaylarının bilişsel öğrenmeleri şunlardır:

Ticaret İl Müdürlüğü' ne bağlı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Müdürlüğü'nün sivil toplum kuruluşu değil devlete bağlı bir kurum olduğu ve tüketici hakları için önemli işlevlerinin bulunduğu farkına varılması (Günlük1: *“Toplumumuzda dernek olarak algılansa dahi esasında devlete bağlı bir kurum olarak faaliyet gösteren bu birimler tüketicinin ihlal edilen haklarını geri kazanmasında aktif rol oynayıp bir anlamda da bu hakların garantörü görevini üstlenmektedirler.*

Öğretmen adaylarının tüketici haklarından habersiz olduğunun farkına varılması (Günlük 1: *“Bizler üniversitede eğitim gören bireyler bile bu haklardan habersiz olmamız”*).

Öğretmen adaylarının tüketici hakkı ile ilgili bir sorun ile karşılaştığında hangi birime başvuracağı konusunda bilgi eksikliği olduğunun farkına varılması (Günlük1: *“maruz kalınan tüketici hakkı ihlallerinde hakkımızı aramak üzere nereye başvuracağımızı bilemememiz büyük bir eksiklik olduğunu daha ilk hafta etkinliğimizde öğrenmiş olduk.”*).

Üniversitede kitap satışlarında ağır sözleşmelerin imzalatma ile ilgili çok şikayet olduğunun farkına varılması (Günlük 1: *“Bu arada arkadaşlarımızı uyarmak istiyoruz okulumuz içerisinde kitap satışı gerçekleştiren stantlarla ilgili son 1 haftada çok fazla şikayet olduğunu öğrendik.”*)

Bürokrasinin işleyişinin farkına varılması (günlük 4: *“sizlere tavsiyemiz böyle etkinlikleriniz için 1 buçuk hafta önceden izin işlemlerinize başlamanız yönünde.”*)

Sporcu gıdaları ile ilgili yaşanan sorunların ve bu konuda dikkat edilecek noktaların farkına varılması (Günlük 9: *“Şimdi sizlere aldığımız bilgileri ve bilgi aldığımız kişilerin tecrübelerini sizlerle maddeler halinde paylaşıyoruz”*).

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının hizmet deneyimleri sonucu tesadüfi yeni bilgiler edindikleri ancak bu bilgilerin sınırlı kaldığı görülmektedir. Yani kısmi bir bilişsel kazanım oluşmuştur.

4.3. Nerdeyse Yok Duyuşsal Alış

Bu tema öğretmen adaylarının etkinlikler kapsamındaki duyuşsal öğrenmelerini içeren temadır. Bu kapsamda öğretmen adaylarının duyuşsal öğrenmeleri şunlardır:

Heyecan duygusu yaşama (Günlük 1: *“bu projeyi gerçekleştireceğimiz için şimdiden heyecanlıyız.”*).

Okul temelli etkinliğin öğretmen adayı için daha anlamlı olması ve duyuşsal tatmin sağlaması (Günlük 7: *yaptığımız tüm etkinliklerden daha duygusal ve verimli geçtiğini söyleyebiliriz.”*).

Sonuç olarak, yaptıkları uygulamanın öğretmen adaylarını duyuşsal açıdan olumlu etkileyen yönünün az olduğu görülmektedir. Sadece öğretmen adayları projelerinin kendi meslek alanları içinde yaptıklarında projeyi daha anlamlı bulmakta oluşları önemli bir bulgudur. Yani, öğretmen adayları yok denecek düzeyde duyuşsal kazanım elde etmişlerdir.

4.4. Aza Az

Bu tema, etkinlikler kapsamında yaşanan problemleri ele alan bir temadır. Bu kapsamda yaşanan problemler şunlardır:

Öğretmen adayları hedef grup olarak üniversitenin ele alınmasının geniş kapsamlı olduğunu düşünmüşler, çözüm olarak da eğitim fakültesini hedef grup olarak belirlemişlerdir (Günlük 1: *Ancak gerek okulumuzun kalabalık olması gerekse öğretmen adayı olmamız nedeni ile bizler bu projede daha çok Pamukkale Üniversitesi'ne ağırlık vermemiz gerektiğini düşündük.”*).

Öğretmen adayları hazırladıkları ihtiyaç anketine yönelik olumsuz tutum (ilgisizlik) olduğunu ifade etmişlerdir (Günlük 3: *“Anketlerimizin analizleri sonucunda arkadaşlarımızdan bazılarının anket sorularına sağlıklı cevap vermediklerini gördük bu bizi ziyadesiyle üzdü. Ayrıca çalışmamızı yürütürken öğrenci arkadaşlarımızın anket doldurma konusundaki isteksizliğini aşmak bizim için zor oldu.”*).

Öğretmen adayları bürokrasi kapsamında ele alınan izin konusunda problemler yaşamışlar, çözüm olarak da farklı etkinliklere yönelmişlerdir (Günlük 4: *“Afişlerimizi bürokratik sebeplerden dolayı maalesef sizlerle buluşturamadık.*

Öğretmen adayları önceden sayıları belirlemediği için materyal (Afiş ve Broşür) eksikliği hissettikleri durumlar olmuştur. Çözüm olarak da kurumdan temin etmişlerdir (Günlük 5: *“afişlerimiz yetersiz geldi bizde tekrar ortaklaşa çalıştığımız kurum ile görüşüp ek afiş desteği istediğimizi bildirdik onların da olumlu cevap vermesi bizi sevindirdi.”*).

Öğretmen adayları broşür dağıtımını esnasında hedef grubun para isteniyor yanlış algısından dolayı problemler yaşamışlardır. Bu problem, iletişim becerileri ve şeffaflık ile bu çözülmüştür (Günlük 7: *“broşür vererek iletişime geçmeye çalıştığımız vatandaşlarımızın kendilerinden para talep ettiğimizi düşündüklerinden dolayı broşür almak ve bizimle konuşmak istemedilerse de onlara para talebimiz olmadığını sadece onları bilinçlendirmek istediğimizi belirterek bu problemi aştık.”*).

Sonuç olarak öğretmen adaylarının az sayıda problemle karşılaştığı ve bu problemlere de çözüm buldukları görülmektedir. Problemin az sayıda olmasının nedenlerinden biri etkinlik yelpazesinin az olmasından kaynaklandığı belirtilebilir. Yani az çeşitlilikteki etkinliklerde az ve çoğu zaman benzer problemler oluşmuştur.

4.5. Sonsuz Destek

Bu tema, paydaş kurumun tutumunu betimleyen temadır. Paydaş kurumun tutumu şu şekildedir:

Kurum gerekli bilgileri ve materyalleri paylaşmakta ve rehberlik etmektedir (Günlük1: *“görüşmede bizlere gerekli afiş, el ilanı vb. desteklerin sözünü aldığımız için çok mutlu olduk ayrıca bize hediye ettiği Kanun ve Uygulama Yönetmeliği'ni okuyarak kendimizi bu alanda geliştirmeye çalışacağız. Ayrıca fakültemizde organize edeceğimiz bir konferans ile Tüketici Haklarımız konusunda daha geniş bilgi almanızı sağlamaya çalışacağız.”*).

Ani durumlarda olumlu dönütler vererek çalışmayı desteklemektedir (Günlük 5: *“çalıştığımız kurum ile görüşüp ek afiş desteği istediğimizi bildirdik onların da olumlu cevap vermesi bizi sevindirdi.”*

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının problem yaşamamalarının bir nedeni de ortak paydaşı olan kurumun destekleridir. Kurumun bu olumlu tutumuna rağmen sosyal bilgiler öğretmen adayları belirli etkinliklerde sabit kalmışlardır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkinliklerinin genellikle afiş asma ve broşür dağıtma düzeyinde kaldığı görülmektedir. Yani etkinlik bulma konusunda tükenmişlik yaşamışlardır. Öğretmen adaylarının etkinlik oluşturma konusunda eğitimler verilmelidir.

Öğretmen adaylarının hizmet deneyimleri sonucu tesadüfi yeni bilgiler edindikleri ancak bu bilgilerin sınırlı kaldığı görülmektedir. Yani, bilgi kazanma konusunda tükenmişlik yaşamışlardır. Projenin başta belirli öğrenme hedefleri konulması önerilmektedir. Farklı eğitim yaklaşımları ile hizmet ederek bilişsel öğrenmeler gerçekleştiği bilinmektedir (Astin ve diğ. 1999, Benson ve diğ. 2007, Wade, 2007'den akt. Butin, 2010, s.3).

Yaptıkları uygulamanın öğretmen adaylarına duyuşsal açıdan olumlu etkisinin az olduğu görülmektedir. Yani duyuşsal kazanım elde etme konusunda tam bir tükenmişlik yaşamışlardır. Projenin başta belirli duyuşsal hedefleri olması ve hedef grubun anlamlı hizmetler yapılabilecek hedef grup olması önerilmektedir. Farklı eğitim yaklaşımları ile hizmet ederek duyuşsal öğrenmeler gerçekleştiği bilinmektedir (Astin ve diğ. 1999, Benson ve diğ. 2007, Wade, 2007'den akt. Butin, 2010, s.3).

Öğretmen adaylarının az sayıda problemle karşılaştıkları görülmektedir. Bu problemlerden en önemli ikisi hedef grubun duyarsızlığı ve bürokrasidir. Literatürde topluma hizmet uygulamalarına yönelik insanların duyarsızlığına yönelik öğretmen adayların görüşlerini içeren başka çalışmalar (Er Nas, Şenel Çoruhlu ve İpek Akbulut 2015, s.27-43) ve bürokrasinin önemli bir problem olduğu gösteren (Gürol ve Özercan 2010, s.541-546; Saran, Coşkun, İnal Zorel ve Aksoy 2011, s.3732-3747; Yılmaz 2011, 86-108; Kesten 2012, s.2125-2148; Er Nas, Şenel Çoruhlu ve İpek Akbulut 2015, s.27-43) çalışmalar vardır. Problemin az sayıda olmasının nedenlerinden biri etkinlik yelpazesinin az olmasından kaynaklandığı belirtilebilir. Yani problemlerden deneyim kazanma konusunda tükenmişlikler yaşamışlardır. Projede etkinliklerin çeşitlendirilmesi önerilmektedir.

Paydaş kurum, olumlu tutum göstermiştir ancak sosyal bilgiler öğretmen adayları yine de tükenmişlik yaşamışlardır. Literatürde kurumun olumlu tutum gösterdiğine dair başka çalışmalar (Özdemir ve Tokcan 2010, s.4161) da vardır.

Sonuç olarak, topluma hizmet uygulamaları dersinde tüketici hakları konusunda proje yapılacak ise, baştan belirli öğrenim hedefleri ile yapılandırılmış bir şekilde yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

AYDIN, F. (2016). Önsöz. Ed. Fatih Aydın. Günümüz Dünya Sorunları. Pegem Akademi: Ankara.

BUTIN, D. W. (2010). Service-Learning in Theory and Practice: The Future of Community Engagement in Higher Education. Palgrave Macmillan: New York.

CRESWELL (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Bütün, M, Demir, S. B. (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

ER NAS, S., Şenel ÇORUHLU, T. ve İpek AKBULUT, H. (2015) THU Dersinden Yansımalar: Özel Durum Çalışması. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, ss.27-43.

GÜROL, A. ve ÖZERCAN, M. G. (2010). Topluma Hizmet Uygulaması Dersinin Uygulanmasına İlişkin Görüşlerin Belirlenmesi. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 20-22 Mayıs.

KESTEN, A. (2012) Öğretmen Adaylarının ve Öğretim Elemanlarının Bakış Açısıyla Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Değerlendirilmesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(3), Yaz, s.2125-2148

SARAN, M., COŞKUN, G., İNAL Zorel, F. ve AKSOY, Z. (2011). Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları dersi üzerine Bir araştırma. Journal of Yasar University, 22 (6) 3732-3747

ŞAHİN, E. (2018). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı. Anadol Yayıncılık: Ankara

MERRIAM, S. B. (2013). Nitel Araştırma: Desen ve Uygulamalar İçin Bir Rehber. Nobel Yayınevi: Ankara.

ÖZDEMİR, S. M. ve TOKCAN, H. (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 30, ss.41-61

SÖNMEZ, Ö. F. (2009). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi ve Tanımlar. Aksoy, B., Çetin T., Sönmez, Ö.F. (Ed.). Topluma Hizmet Uygulamaları (S. 2-18). Ankara: Pegem Akademi.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILMAZ, K. (2011). Eğitim Fakültelerinin Sosyal Sorumluluğu ve Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi: Nitel Bir Araştırma. Kuramsal Eğitimbilim, 4 (2), 86-108.